

vešla ve druhé manželství (§§ 1223., 771., 778., 790. a 922. o. o. z.). Je-li pochybno, bylo-li věno zřízeno ze jmění rodičů anebo ze jmění nevěstina, má se za to, že ze jmění nevěstina. Vyplatí-li však rodiče nezletilé dceři své věno beze svolení poručenského soudu, má se za to, že věno dali ze svého (§ 1224. o. o. z.). Ani ženich, ani rodiče jeho nemohou obvěnění určovati. Jako rodiče nevěstiny jsou povinni této věno dáti, mají též rodiče ženichovi povinnost, výbavu jmění jich přiměřenou synu svému zříditi (§§ 1220—1223., 788. a 790. o. o. z.).

VIII. Překážka vydržení a promlčení. Mezi manžely a mezi dětmi aneb poručenci a jich rodiči a poručníky, pokud oni jsou ve svazku manželském, tito pak pod mocí rodičů aneb poručníků, nemůže se vydržení nebo promlčení ani počítí, počalo-li již, ani dále běžeti (§ 271. o. o. z.).

IX. Poplatky. Zákon poskytuje zvláštních výhod pro převody jmění ascendentů na descendenty, však nikoliv pro převody jmění descendentů na ascendenty. Výhody vztahují se i na děti adoptované, ba i na zetě a snachy, jakož i na děti nemanželské (vým. min. fin. ze dne 31. srpna 1858, č. 138 ř. z. a ze dne 3. srpna 1859, č. 28546 a vým. min. fin. ze dne 12. dubna 1853, č. 12695). Poplatek obnáší u převodů jmění mezi živými z hodnoty 1⁰/₀ s 25⁰/₀ přírůžkou (p. s. 91 l. z. popl. a zákona ze dne 10. prosince 1862, č. 89 ř. z.), tolikéž při převodech na případ smrti, (p. s. 106, B. a.), při čemž nečiní se rozdíl, stal-li se převod na základě poslušnosti testamentární neb zákonné či darováním na případ smrti. Věno a vojenská kauce svatební požívají těchže výhod, zřizují-li je osoby zákonem k tomu zavázané.

Assignace čili Poukázka.

I. Pojem: Poukázkou nazývá o. o. z. (§ 1400.) právní jednání, kterým dlužník (assignant) na místo sebe třetího (assignata) jako platitele určuje, o tom věřitele (assignatara) vyrozumí a poukáže, aby tohoto třetího zaplatitele přijal. — Výrokem »poukázka« označuje o. o. z.:

- a) Rozkaz dlužníka daný osobě třetí (§ 1400., 1405. o. o. z.);
- b) oznámení toho dlužníkem věřiteli učiněné (§ 1405. o. o. z.);
- c) listiny o tom dlužníkem vyhotovené (§ 1405., 1408. o. o. z.).

Dle o. o. z. působí assignace změnu závazku, záležející v tom, že přistoupí ku stávajícímu závazku nový dlužník. Tomuto pojmání nelze však zcela přisvědčiti, ježto jednak obsahu § 1407 o. o. z. neodpovídá, jednak při poukázce dle § 1401—1406., 1408., 1409. o. o. z. na starém závazku ničeho nemění, nýbrž pouze změna jistých předpokládání tu nastává. Zvláště pak není správné, praví-li se v o. o. z., že dlužník místo sebe (»an seine Stelle«) třetího jako platitele postavití může, poněvadž z pravidla starý dlužník (assignant) ze závazku assignací nevystupuje, nýbrž vedle nového dlužníka (assignata) dále ručí. Mylným jest tedy náhled, považuje-li se assignace za přejmutí dluhu, za sukcessi v právní závazek dlužníkův nebo za postoupení dluhu (passivní cessi). Dle § 1400. o. o. z. a násl. může míti assignace trojí účel:

1. Založení závazek akcessorní (akcessorní platební poukázka § 1401. až 1406. o. o. z.);
2. založení nový závazek s účinkem obnovy (novace) starého dluhu, jenž pomíjí (§ 1407., novační platební poukázka);
3. způsobiti účinky postupu (cesse).

II. Druhy poukázky: Všeob. obč. z. obsahuje pouze všeobecné zásady o poukázkách bez ohledu na jich obsah. V moderním obchodu vyvinuly se zvláštní způsoby assignace, při kterých jest třeba dbáti jednak předpisů zvláštních, jednak všeobecných ustanovení o. o. z. Zvláštní zmínky zasluhují: poukázka dle obchodního práva, zvláště indossovatelná poukázka na řád, cheque, pokladniční poukázka a poštovní poukázka. — Zákon poplatkový (p. s. 11 popl. z.) považuje i kupon (Talon) za druh poukázky v pojmu ovšem mnohem širším.

III. Vznik assignace: Všeob. obč. z. rozeznává a) úplnou, b) neúplnou assignaci.

K úplné assignaci potřebí svolení všechúčastněných osob, assignatara, assignata i assignanta. Zvláštní forma aneb výslovné prohlášení se nevyžaduje. Právní prakse a theorie spatřuje vznik úplné assignace:

1. Převezme-li kupec nemovitosti dluhy hypotekární na srážku tržové ceny. (Rozh. ze dne 2. března 1882 č. 907, Gl. U. 8908; 12. ledna 1882 č. 11927, Gl. U. 8832; 23. března 1881 č. 2566, Gl. U. 9737; 12. prosince 1877 č. 11826. Časopis »Gerichts-Ztg.« č. 68 a j. d.) — řada jiných rozhodnutí spatřuje v takovémto převzetí passiv pouze převzetí ručení dle § 443. o. o. z., což odporuje zásadám § 914. o. o. z. (Rozh. ze dne 18. dubna 1888 č. 1979, Gl. U. 12147; 19. prosince 1883 č. 13872, Gl. U. 11322; 21. října 1884 č. 10851, Gl. U. 10217 a jiné);

2. byly-li následkem exekuční dražby hypoteční pohledávky z nejvyššího podání k zaplacení prikázány, při čemž poukaz assignantův to jest exekutův výrokem soudním nahražen jest. (Rozh. ze dne 25. května 1886 č. 5485, Gl. U. 11042; 28. srpna 1889 č. 9629, Gl. U. 12878; 5. srpna 1880 č. 8757, Gl. U. 8771 a j. — Rozh. ze dne 8. února 1887 č. 451, Gl. U. 11435 vylučuje assignaci v tomto případě a odvozuje ovšem neprávem osobní závazek vydražitelův z ustanovení § 1019. o. o. z.;

3. assignace spatřuje se v exekučním odevzdání pohledávek, při čemž vůle assignanta soudem jest nahrazena. (Rozh. ze dne 12. ledna 1864 č. 197, Gl. U. 1851; 10. května 1864 č. 3001, Gl. U. 1915);

4. dále v převzetí passiv nějakého obchodu (Rozh. ze dne 18. ledna 1877 č. 6477, Gl. U. 6355); v odevzdání pokladniční poukázky k placení (Rozh. ze dne 14. září 1878 č. 5153, a. c. 773). Naproti tomu vylučuje nejvyšší soudní dvůr assignaci, zaplatí-li kdo cizí dluh nebo úroky, aniž by při tom něco prohlásil. (Rozh. ze dne 19. února 1880 č. 554, Gl. U. 7866);

5. svolení assignatářovo dlužno spatřovati zvláště:

a) podá-li assignatář žalobu přímo na assignata (Rozh. ze dne 9. února 1885 č. 11321, Gl. U. 10780; 21. listopadu 1889 č. 11250, Gl. U. 13007); opáčně, ač neprávem (Rozh. ze dne 11. pros. 1885 č. 11540, Gl. U. 10826 a jiné);

b) přijme-li assignatář úroky od toho, kdo dluh převzal (Rozh. ze dne 12. ledna 1882 č. 11927, Gl. U. 8832);

c) za to nestačí pouhé nabytí vědomosti věřitelem o smlouvě poukázku obsahující (Rozh. ze dne 5. června 1878 č. 240 Gl. U. 26,7019) neb

d) pouhé vyjednávání s příjemcem dluhu o výmaz hypotéky (Rozh. ze dne 21. ledna 1814 č. 13115, Gl. U. 26,60);

6. v jakém pořadí souhlasy projeveny byly jest lhostejno, však nesmí v okamžiku svolení assignatářova assignatovi od assignanta daný platební rozkaz, jenž ve smyslu § 1002. o. o. z. mandátem jest, odvolán býti aneb

jiným způsobem (§ 1020—1024. o. o. z.) zaniknouti. Je-li assignat s assignací srozuměn, nemůže již ji vypověděti, třebaž assignatář o ní dosud zpraven nebyl (§ 1404. a 1021. o. o. z.). Dle rozhodnutí ze dne 10. května 1864 č. 13001, Gl. U. 1915 pomíjí assignace, byl-li na assignata uvalen konkurs dříve než tento o assignaci zvěděl. Dle rozh. ze dne 18. června 1862 č. 2050, Gl. U. 1533, může assignát zaplacení odepřít, byl-li po jeho vyrozumění však před presentováním poukázky na assignanta konkurs vyhlášen;

7. assignat jest povinen svoliti ku assignaci jen potud, pokud jest dlužníkem assignantovým (§§ 1404—1408. o. o. z.) — Odepře-li assignat placení, ač jest k tomu povinen, pak ručí za následky (§ 1409. o. o. z.). Assignatář není nikdy povinen k assignaci přistoupiti, musí však bez váhání assignantovi odepření své oznámiti, jinak by ručil za škodlivé následky (§ 1405. o. o. z.). Táž povinnost nastává assignatáři, nepřijme-li assignat poukázku nebo nemůže-li být poukázka pro nepřítomnost assignata předložena.

IV. Účinky assignace:

1. Neúplná assignace platí dle § 1402. o. o. z. jen pro ty osoby, které s ní souhlasí;

a) svoluje-li k assignaci pouze assignat, nikoliv též assignatář, jest tu smlouva plnomocenská (§ 1403. o. o. z.), takže assignant může assignata žalovati, aby assignatáři zaplatil. (Rozh. ze dne 4. března 1879 č. 12943, Gl. U. 7355; rozh. ze dne 30. října 1878 č. 8187, Gl. U. 7187);

b) nepřistoupí-li assignat k assignaci, jest assignatář povinen dle § 1405. o. o. z. assignantovi to oznámiti, nikoliv však na assignatovi požadovati, aby k assignaci přistoupil;

c) úmluvu mezi assignatářem a assignatem beze svolení assignantova považovati dlužno pouze za slib assignatův assignatáři učiněný pod podmínkou, že assignant k tomu svolí. Zaplatí-li assignat assignatáři beze svolení assignanta, nastávají účinky § 1423. o. o. z.

2. Účinky úplné assignace:

a) co se týče poměru assignanta ku assignatovi, platí co uvedeno bylo pod č. 1 b). Vzájemná práva a povinnosti posuzovati dlužno dle vnitřního poměru assignanta ku assignatovi. § 1409. o. o. z. odvolává se na § 1414. o. o. z. ustanovuje, že assignatovi přísluší proti assignantovi nárok na náhradu toho, co assignatáři byl zaplatil. To však neplatí tehda, když z poměru assignata ku assignantovi vyplývá něco jiného, na příklad, když assignat assignaci přijal donandi causa;

b) poměr mezi assignantem a assignatářem. — Úmluvou assignace není assignant nikterak sprostěn svého závazku oproti assignatáři, vyjímaje ovšem případ § 1407. o. o. z. (Poukázka není placení). Přijal-li assignatář assignaci a assignat i kdyby byl žalován (upomínání nestačí), nezaplatí, jest z toho assignant assignatáři práv v tom poměru jako cedent cessionáři, ve kterémž případě ručí dle § 1397., 1399. a 1398. o. o. z. (§ 1406. o. o. z.), (rozh. ze dne 12. listopadu 1885 č. 11564, Gl. U. 10789). Ručení toho druhu přivádí se k platnosti obyčejně na základě původního titulu dlužního (arg. § 1401.) Pouze v případě § 1408., t. j. když assignant svému dlužníku jako assignatu nařídí, aby platil jen v té míře, ve které jest mu zavázán, ručí assignat ze správy. Všeliké ručení assignantovo jest vyloučeno, když assignatář prohlásí, že assignata samotného za plátce při-

jímá (§ 1407. o. o. z.). — Toto prohlášení může se státi výslovně aneb mlčky. Mlčky dle § 1407. o. o. z. stává se, * když assignatář assignantovi kvituje anebo jemu dlužní úpis vrátí. Než propuštění assignanta ze závazku rukojemského může se státi též jiným způsobem. — Nelze však mluvit o propuštění takovém:

1. vzal-li assignatář mlčky k vědomosti oznámení o převzetí dluhu a o zažalování pohledávky proti assignatovi. (Rozh. ze dne 30. pros. 1873 č. 12372, Gl. U. 5192; ze dne 5. prosince 1866 č. 10746, Gl. U. 2674);

2. přijal-li assignatář prohlášení assignatovo, že za assignanta zaplatí (Rozh. ze dne 30. dubna 1879 č. 3236, Gl. U. 7438; ze dne 18. dubna 1866 č. 2862, Gl. U. 2460);

3. přijal-li assignatář úroky od toho, kdo dluh převzal (Rozh. ze dne 22. dubna 1879 č. 13004, Gl. U. 7427). Naproti tomu jest assignant dle rozh. ze dne 4. března 1874 č. 1532, Gl. U. 5287, závazku sprostěn, když assignatář, aniž by zaplacení obdržel, assignatovi dluh kvituje. Assignace ve smyslu § 1407. o. o. z. jest zároveň expromissí v § 1345. o. o. z. zmíněnou, následkem čehož též úřední seznam ku všeob. obč. zákoníku při slově »Expromission« poukazuje na slova »Zahler« »Anweisung«, jakož i na § 1345. Při assignaci předpokládá všeob. obč. zák., že mezi assignantem a assignatářem jest poměr dlužníka k věřiteli;

c) Poměr mezi assignatářem a assignatem. Assignací nabývá assignatář právo žaloby proti assignatovi, kteréž zakládá se ve slibu assignatově a v existenci pohledávky assignatářovy proti assignantovi. Proto může assignat proti assignatářovi všechny námitky, assignantovi příslušící, ať se vztahují na vznik či na trvání pohledávky, nejsou-li povahy čistě osobní, k platnosti přivésti. (Tak rozh. ze dne 9. září 1864 č. 6352, Gl. U. 2708, dle kterého může assignat dluh k soudu složit, pakli querela non numeratae pecuniae mezi assignantem a assignatářem vyřízena není; rozh. ze dne 10. prosince 1869 č. 10412, Gl. U. 3599, které připouští exceptio non adimpleti contractus na straně assignatově; naproti tomu však jest nesprávně rozh. ze dne 4. ledna 1881 č. 13697, Gl. U. 8239). Kompensace pohledávky assignanta proti assignatři assignatem jest právem připuštěna. (Rozh. ze dne 23. března 1884 č. 2566, Gl. U. 9737). Ježto assignací závazek assignanta nepomijí, zůstávají též vedlejší oprávnění (Rozh. ze dne 30. října 1877 č. 7643, Gl. U. 6599) jakož i smluvené podmínky platební (Rozh. ze dne 28. listopadu 1878 č. 6326, Gl. U. 7232) v platnosti. — Obsahuje-li assignace zároveň postup (§ 1408.), platí pak ustanovení o postupu.

IV. Poukázka v právu obchodním:

Co do pojmu platí totéž co v právu občanském. Dle obch. zákona má poukázka tyto zvláštnosti:

1. Čl. 300. obch. z. nepředpokládá poměr dlužníka a věřitele mezi assignantem a assignatářem.

2. Dle 2. věty čl. 300 obch. z. má se za všech okolností i bez připuštění protidůkazu za to, že assignat poukaz přijal, podepíše-li tento poukázku prohlášení o přijetí assignace obsahující, a za assignatáře i bez výslovného prohlášení assignantova pokládá se ten, v jehož prospěch poukázka zní. Rozh. ze dne 25. července 1867, č. 5632, sbírky Adler-Clemens 126 nespátřuje v pouhém podpisu poukázky se strany assignata bezvýminečné přijetí poukázky, ježto čl. 21. sm. ř. obdobně užití nelze.

Čl. 300. obch. z. ustanovuje dále: Kupec, jenž přijal poukázku na něho znějící pro toho, v jehož prospěch jest vydána, jest povinen jemu poukázku splniti. — Dle toho jest pohledávka assignatářova proti assignatovi nezávislou na tom, zdali dlužní poměr mezi assignatářem a assignantem stává čili nic.

3. Zvláštní ustanovení platí pro kupecké poukázky v užším slova smyslu t. j. takové, které vydávají kupci a které mají za předmět plnění věcí zastupitelných neb cenných papírů (při čemž věcmi zastupitelnými též cenné papíry se rozumějí), aniž by plnění vzájemné podmíněno bylo (čl. 301. obch. z.). — Papíry tyto nemusejí obsahovati udání causae debendi, aniž doznání příjmu valuty, a mohou jako směnky pouhým rubopisem čili indosamentem býti převedeny, ač znějí-li na řád. Ohledně převodu rubopisem může se dle čl. 305. obch. z. použití článků 11—13, 36, 74. sm. ř. Indossamentem přecházejí všechna práva z indossovaného papíru na indossatáře a může dlužník jen takových námitek použití, které jemu na základě listiny samé anebo bezprostředně proti žalobci přísluší. Pro umožnění těchto poukázek platí ustanovení čl. 73. sm. ř. Příslušným k tomu jest dle rozh. ze dne 30. července 1867, č. 13648, Adler Clem. 127 obchodní soud, v jehož obvodu místo splatnosti se nachází. Bližší viz při čl. »amortisace listin«. Naproti tomu nelze při kupeckých poukázkách užiti ustanovení sm. ř. o ručení indossanta z regressu, nebyla-li poukázka vyplacena (rozh. zd dne 12. prosince 1873, č. 11823, Adler Clem. 474), jakož i ustanovení v příčině solidárního ručení indossanta a vydatele (rozh. ze dne 23. května 1869, č. 3076, Adl. Clem. 222, rozh. ze dne 25. června 1878 č. 6030, Adl. Clem. 789, dle něhož závazek indossanta kupecké poukázky se má posuzovati dle zásad o správě (evikci) (§§ 922, 923 o. o. z.) K němu druží se rozh. ze dne 20. července 1881, č. 7724, Adler Clem. 978, dle něhož vydatel kupecké poukázky není z ní práv, protože obdobné užítí čl. 8. sm. ř. jest vyloučeno.

VI. Poplatky:

Všeobecně podléhají poukázky, nejsou-li jako úřední poukázky kolkou prosty, poplatku dle stupnice kolkové II. (p. s. 11. c. popl. z.).

Poukázkou vyrozumívá tato položka sazby listiny, kterouž poukazující jinou osobu třetí poukazuje, aby něco splnila. Poukázky kupců aneb na kupce vydávané, t. j. poukázky vydávané osobami neb na osoby, kteréž po živnostensku obchody provozují, ať svědčí na řád čili nic, podléhají témuž poplatku jako směnka, znějí-li na určitou částku peněz. — § 12. zákona ze dne 29. února 1864, č. 20 stanoví, že poplatek z poukázky od kupců aneb na kupce vydané na 5 krejcarů z každé poukázky se snižuje, pakliže lhůta splatnosti nejvýše 8 dní obnáší, počítaje ode dne vydání poukázky. — Bližší výklad tohoto zákonného ustanovení podává výnos min. fin. ze dne 20. května 1895, č. 12792, který ustanovuje, že zmíněné omezení doby splatnosti z obsahu poukázky zřejmým býti musí, což se může státi udáním určitého platebního dne aneb tím, že u poukázky na viděnou čas splatnosti nejdéle na 8. den ode dne vydání se stanoví. (Ku příkl. slovy: »při vidění nejdéle aneb během 8 dnů ode dneška« »aneb při vidění nejdéle do 9. června 1876« a podobně). Poukázky, které kupci aneb na kupce se vydávají však na peníze nezní, podléhají poplatku 50 kr. z každého archu, ač-li dle stupnice II. menší poplatek dle hodnoty v poukázce vytčené nevypadne.